

DE EINDJES AAN ELKAAR KNOPEN

Interview met promovendus Raf Praet

Jasmijn Groot

Na de val van het Romeinse Rijk werd het Byzantijnse oosten een blinde vlek in de westerse geschiedschrijving. De perioden die eraan voorafgingen en er op volgden, werden bij de aanvang van de moderne geschiedwetenschap streng afgebakend en kregen een geheel eigen karakter. Dit zorgde voor sterke stereotiepe karakteristieken: het einde van de oudheid en de vooravond van de middeleeuwen werden lange tijd gezien als periodes van *decline*, *fall* en stilstand. Maar al in de eerste eeuwen na het begin van de jaartelling keken mensen terug naar het verleden om betekenis te geven aan hun eigen tijd. De van oorsprong Vlaamse classicus Raf Praet doet onderzoek naar dit fenomeen in de late Oudheid.

Raf was van jongs af aan al geïnteresseerd in de Oudheid. Op de middelbare school leerde hij Grieks en Latijn en de interesse voor de klassieke talen ontwikkelde zich zodanig dat hij Klassieke Talen ging studeren aan de Universiteit van Gent. Vervolgens werkte hij na zijn afstuderen twee jaar voor *The Database of Byzantine Book Epigrams* (DBBE) in Gent. Gedurende zijn tijd daar kwam hij veel in aanraking met bronnen uit de Byzantijnse periode (vijfde tot vijftiende eeuw). De literaire werken die hij onder ogen kreeg, werkten zeer prikkelend. Raf legt uit: 'Er zijn zoveel bronnen en teksten, teveel soms, terwijl in het middelbaar onderwijs – in Vlaanderen dan – het Byzantijnse Rijk een blinde vlek is'. Sinds het uitkomen van het boek *The Road to Antiquity* van de befaamde Ierse historicus Peter Brown in 1974 is er wel academische interesse ontstaan voor de late oudheid en het Byzantijnse Rijk. Maar er is nog veel werk te verrichten.

Gedurende zijn tijd bij de databank in Gent keek Praet al uit naar een PhD-positie. Deze werd iets meer dan twee jaar geleden geschreven aan de Universiteit van Groningen. Praet solliciteerde en sindsdien is hij daar werkachtig. Ook zal hij een gedeelte van de tijd in Gent onderzoek doen. Op het moment van spreken [met de interviewer, red.] verkeert hij in Groningen, maar over een aantal maanden keert hij weer terug naar Gent.

Het doel van Praets onderzoek is tweeledig: hij houdt zich voornamelijk bezig met de herdefiniëring van het woord antiquarianisme. Dit is namelijk een glibberig concept. Het verwijst naar de herwaardering van de Oudheid in de Renaissance tot aan de opkomst van de *Altentumswissenschaften* in de negentiende eeuw. Maar antiquarianisme bestond daarvoor al: er is veel bewijs dat mensen in zowel de late Oudheid als in de Middeleeuwen op verschillende manieren en om allerlei redenen actief bezig waren met het antieke verleden. Het is daarom van belang om de oude term opnieuw te duiden. Daarnaast zal Praet proberen een antwoord te vinden op de vraag waarom antiquarianisme zo

een belangrijk concept werd in de late Oudheid en in de Middeleeuwen. Praets collega, de Italiaanse historicus Lorenzo Focanti, houdt zich bezig met het tweede gedeelte van het onderzoek: de blootlegging van de traditie die bij het antiquarianisme van de late Oudheid hoort.

Het was mensen destijds reeds duidelijk dat het heden transformaties doormaakt die de afstand tussen eigen tijd en dat wat er vroeger was doet groeien. Wanneer mensen voelen dat een traditie verbroken wordt, grijpen ze expliciet terug naar het verleden. Praet gebruikt een mooie metafoor om dit proces te illustreren: 'Stel jezelf de afstand tussen het heden en het verleden voor als een tussen je handen gespannen draad. Hoe verder je de draad zou spannen, des te groter de kans dat hij uiteindelijk knapt. Wanneer mensen de spanning van de knappende draad voelen, gaan ze refereren naar het verleden. Dat is in zekere zin antiquarianisme. In de late Oudheid knapte die draad. Men kreeg een andere houding ten opzichte van het verleden. Mensen knoopten

de eindjes van de draad aan elkaar en transformeerden het verleden. Ze grepen terug naar het verleden: het werd gebruikt om na te denken over kwesties van weleer, maar ook werd het in dienst gesteld voor eigen doeleinden, zoals legitimatie van macht of verheerlijking van de eigen persoon.'

In de Oudheid deelde iedereen mee in het proces van antiquarianisme, zowel de elite als de man in de straat. Er zijn veel argumenten aan te voeren voor het bestaan van een bepaalde esthetiek die door iedereen werd gevoeld en aangenomen.

In zowel kunst als architectuur kunnen we dat terugzien. Een van de bekendste voorbeelden is de triomfboog van keizer Constantijn. Deze is geheel opgebouwd uit *spolia*, oude artefacten waaraan mensen nieuwe betekenis gaven. Maar er is ook recentelijk een werkplaats teruggevonden in Frankrijk waarin oude beelden werden gerestaureerd. De esthetiek van het verleden werd dus actief gecultiveerd en iedereen paste het verleden aan zijn persoonlijke verlangens aan. Antiquarianisme werd gebruikt om persoonlijkheden te versterken in vormen die iedereen begreep.

Hoewel het duidelijk is dat Praet de historische methode goed onder de knie heeft, geeft hij toe dat dit even wennen was. Officieel gezien is hij geen historicus, maar classicus en daardoor voornamelijk tekstueel onderlegd. Hij begint nu echter de voordelen in te zien van een interdisciplinaire aanpak. Het is niet alleen goed om de tekstuele realiteit *an sich* te behandelen, maar ook om er andere gegevens naast te leggen. Zo heeft hij bijvoorbeeld verschillende bronnen onder ogen gehad over de bredere context van standbeelden die onderdeel uitmaken van het antiquarianismeproces: over de bouw en betekenis

hiervan, maar ook over de evolutie van het beeld zelf en andere gebeurtenissen in dezelfde eeuw. Op die manier krijg je sterke correlaties en ondersteunen verschillende feiten elkaar.

Nu halverwege zijn PhD-aanstelling weet Praet wat theorie betreft waar hij heengaat en is hij begonnen met het schrijfproces. Het eerste hoofdstuk is in de maak en bij het verschijnen van deze editie van *Skript* zal dat af zijn. Verder probeert Praet zoveel mogelijk toe te werken naar een vaste aanstelling. De academische wereld is echter onzeker en hij gooit dan ook verschillende hengels uit: hij is tussen alle werkzaamheden door bezig met het schrijven van academische stukken voor congressen en met projecten betreffende digitale analyse. Voor aspirerende PhD-kandidaten is zijn tip om meerdere paden te bewandelen, te mikken op interdisciplinariteit en te verdiepen in *Digital Humanities*. In de praktijk zullen we volgens hem steeds vaker merken dat dit bittere noodzaak is voor de moderne academicus. En niet te vergeten: zorg voor een open houding en blij maatschappelijk betrokken. De internationalisering van het academische circuit heeft vele voordelen, maar zorgt er in Praets opinie ook voor dat men bij een buitenlandse aanstelling geen inspanning toont om contact te maken met de lokale gemeenschap: 'bestendig je kennis naar de maatschappij.'